

УДК: 378.015.31:17.022.1:004

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

О. О. Постильна

У статті розкривається специфіка формування моральних цінностей студентської молоді засобами інформаційно-комунікаційних технологій у виховному процесі, який має бути побудований із урахуванням декількох методологічних підходів – аксіологічного, андрагогічного та системного. Автор аналізує основні складові визначеного процесу.

***Ключові слова:** моральні цінності, виховний процес, студентська молодь, інформаційно-комунікаційні технології.*

На сьогодні прискорюються майже усі процеси, що пов'язані із реформуванням освітньої галузі, і, зокрема, необхідного прискорення потребує і проблема, пов'язана із формуванням моральності майбутніх педагогів, які мають опікуватися особистісним зростанням учнівської молоді – майбутнього покоління. На урядовому рівні прийнято низку важливих для виховної роботи програм, що мають сприяти розвитку виховного процесу (Програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні) та впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій “Сто відсотків”, що підсилює значущість та взаємообумовленість проблеми, пов'язаної із формуванням моральних цінностей студентської молоді засобами інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі.

На сьогодні продовжується робота, спрямована на реалізацію виховних програм і методик, спрямованих на розвиток особистісних якостей у загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладів, і значну роль у цьому процесі, на нашу думку, мають відігравати інформаційні та комунікаційні технології в освіті. Розробка доцільних виховних технологій та забезпечення

загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів сучасними технічними засобами, за допомогою яких має розбудовуватися і виховний процес, постає актуальною проблемою сьогодення та, відповідно, потребує вирішення.

Праці таких науковців, як Р. Гуревич, Г. Гордійчук, М. Жалдак, М. Кадемія, М. Козяр, Л. Коношевський, О. Коношевський, В. Лапінський, О. Муковіз, О. Шестопал, М. Шут [2; 4; 5; 6] та інших присвячені розв'язанню важливої для сучасного суспільства проблеми – підготовці майбутніх педагогів засобами інформаційно-комунікаційних технологій на засадах аксіологічного, андрагогічного та системного підходів.

Мета дослідження - розгляд засобів інформаційно-комунікаційних технологій як дієвих для виховання моральних цінностей у студентської молоді.

В умовах реформування виховного процесу в закладах освіти особливої уваги потребує використання різноманітних виховних технологій та засобів, у тому числі й інформаційно-комунікаційних. На сьогодні один із найважливіших напрямків виховної роботи – її інформатизація, що передбачає розробку та впровадження організаційно-педагогічних умов для формування моральних цінностей студентської молоді засобами інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі. Зазначимо, що саме інформатизація виховного процесу пропонує широке використання для формування моральних цінностей – добра, милосердя, турботи про оточення, що стає можливим при її доцільному використанні. За допомогою засобів інформаційних і комунікаційних технологій у процесі виховання, у керівництві виховним процесом, автоматизації його інформаційно-методичного забезпечення стає можливим формування таких інформаційних потоків, які є впливовими на особистість і, зокрема, на сучасну студентську молодь.

Проблеми формування моральних цінностей майбутніх педагогів гуманітарних спеціальностей, як свідчать дослідження Л. Москальової, Є. Полат, Н. Протасова та ін., засобами інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі недостатньо досліджена, адже більше уваги приділяється підготовці студентів фізико-математичного напрямку [3, с.346-347].

Істотним недоліком у вихованні майбутніх учителів є їхній недостатній рівень використання інформаційно-комунікаційних технологій, що негативно впливає на ефективність та якість виховного процесу. Майбутній вчитель повинен не тільки володіти знаннями щодо виховного процесу, а й набути певного рівня використання комп'ютерної техніки у подальшій професійній діяльності, вміти спілкуватися в інформаційному середовищі тощо. Застосування ІКТ має також і світоглядний аспект. Адже виховання засобами ІКТ має бути організованим за допомогою автоматизованих систем, що робить важливий внесок у розвиток світогляду студентської молоді.

Ми вважаємо, що використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій у виховному процесі має забезпечити його наочність та ефективність, якість підготовки майбутніх учителів до виховного процесу у розбудові освітнього простору; якісне формування соціально-особистісної та інструментальних компетенцій, достатнього та високого рівня вихованості та ін.

Використання інформаційних технологій у процесі формування моральних цінностей ставить перед педагогікою та психологією завдання, які вимагають оновлення положень теорії виховання, підвищення якості і розробки та використання новітніх виховних методик, а отже, переосмислення досвіду використання інформаційно-комунікаційних технологій, аналізу й оцінки можливостей їхньої реалізації у процесі виховання. Підкреслимо, що при створенні теоретичної концепції застосування інформаційних технологій в освіті науковці повинні були враховувати не тільки технічні можливості комп'ютерів, мережі Інтернет, дистанційної освіти, але й загальні психолого-педагогічні закономірності виховної роботи зі студентською молоддю, й окремо – особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці та вихованні майбутніх вчителів як фізико-математичного, так і гуманітарного профілів навчання. Але на сьогодні, на жаль, такої роботи ще не проведено.

Створення і розвиток виховної системи у вищих педагогічних навчальних закладах за допомогою розбудови інформаційного простору передбачає широке використання ІКТ, що визначається низкою чинників. Серед них, по-перше, маємо визнати, що реалізація ІКТ у виховний процес суттєво прискорює процеси передання

культурологічних знань і накопиченого соціального досвіду як українського народу, так і всього людства не тільки від викладача до студента, але і взагалі від покоління до покоління. По-друге, сучасні ІКТ, підвищуючи якість моральної освіти і формування морального світогляду, мислення дозволяють майбутнім учителям більш успішно здійснити адаптацію до соціальних змін та оточення. Вважаємо, що це надасть можливість майбутнім учителям одержувати необхідну інформацію для особистісного зростання. По-третє, активне і ефективно використання у виховному процесі цих технологій забезпечить можливості для створення нових виховних методик і програм, що відповідають вимогам сучасного суспільства і процесу трансформування традиційної виховної системи на якісно новий рівень.

Відзначимо, що використання нових засобів для виховання на репродуктивному рівні означає залучення до виховної роботи вже існуючих програм, що є загальноприйнятними, розташованими за визначеним алгоритмом; звичне ставлення до інформаційно-комунікаційних технологій як для повсякденного використання у вирішенні поточних професійних завдань, набору матеріалу та передачі її іншим тощо. На продуктивному рівні використання інформаційно-комунікаційних технологій у вихованні означає: розбудова виховного процесу не за шаблонними ознаками, а з опорою на новації, експеримент, творчість, зацікавленість; внесення авторських доробок із урахуванням цінностей добра, що передбачає зміни за змістом, організацією та результатом виховної діяльності; оптимізація та покращання виховної діяльності за рахунок розробки нових методик, програмного забезпечення, комбінацій стимульного матеріалу тощо.

Виховні технології, методики і програми відображають загальну стратегію розвитку теорії і методики виховання в освітньо-культурологічному просторі. Призначення виховних технологій полягає в розв'язанні стратегічних для системи педагогічної освіти завдань: формування фахівців із урахуванням таких підходів, як аксіологічний, системний, андрагогічний, що змінює і прогнозування розвитку освіти в цілому, і стратегічне проектування основних етапів у побудові виховного процесу. Зазначимо, що І. Бех, розкриваючи реалії виховання студентської молоді, пише про те, що стратегія

виховної дії щодо розвитку особистості студента "... має вибудовуватися із основного соціокультурного постулата сучасності: головною метою людства, нормою його життя є вирішення моральних проблем" [1, с. 245].

Важливими під час організації виховного процесу є і питання включення програм, серед яких – вже існуючі комп'ютерні, мультимедійні, телекомунікаційні, а також і авторські розробки, що враховують специфічний контекст та вікові характеристики сучасної молоді. Зміна способів взаємодії між викладачами, кураторами академічних груп та студентською молоддю за допомогою ІКТ і використання у виховному процесі технічних можливостей, наприклад, гіпертекстових й інтерактивних електронних навчальних ресурсів приводять до зміни освітньо-культурологічного простору. Він стає багатоконпонентною системою, які акумулює культурний потенціал, витвори мистецтва, мудрі думки, що віддзеркалюють моральність народу у комунікаційні, організаційні ресурси, що при доцільному використанні забезпечать ефективну взаємодію викладачів, кураторів академічних груп і студентів.

Ефективна взаємодія є ключовим фактором, і викладачі на високому рівні мають забезпечувати дієвість виховної роботи. Підкреслимо, що нові вимоги до професійної та особистісної культури і самого викладача, і майбутнього вчителя потребують приведення у відповідність зміст процесу формування моральних цінностей відповідно до освітніх і культурних реалій сьогодення. Найголовнішим передусім залишаються питання соціально-особистісної та інструментальної компетентності майбутнього вчителя.

Підкреслимо, що у сучасних психолого-педагогічних дослідженнях проблема компетентності займає важливе місце, про що свідчать тези наукових конференцій, статті і монографії, в яких представлено сутність цієї категорії, її значення для науково-педагогічної діяльності з підготовки сучасного вчителя. Підкреслимо, що на сьогодні інтенсивно впроваджуються і дистанційні форми освіти, при цьому основу навчально-виховного процесу за такої форми складає цілеспрямована самостійна робота студента, який має можливість навчатися у вільному режимі та за індивідуальним розкладом. У структуру курсів-модулів, які обирає студент, має бути

вміщений спеціальний матеріал, що впливає на світогляд і формує моральні цінності. Відзначаючи важливість мотивації позитивного ставлення до особистісного зростання, подолання Его-потягів, здійснення моральних вчинків за допомогою інтерактивної взаємодії дозволять зробити виховний процес захоплюючим, цікавим, індивідуально-спрямованим. Обговорення різних питань, що виникають у процесі дистанційної освіти, спрямовує на спільний пошук розв'язання проблем, пов'язаних із саморозкриттям, самозростанням студентів. При цьому слушним є зауваження О. Муковіз про самостійну діяльність студентів, адже основною умовою для глибокого засвоєння отриманого матеріалу, на його думку, є "...його аналітико-синтетична обробка, яка полягає в самостійному аналізові нової інформації, тобто виділення в ній основних понять, встановлення причинно-наслідкових зв'язків та відношень між ними..."[6, с. 12]. Підтримуючи цю думку, підкреслимо, що розуміння за таким способом інформаційних повідомлень та стимульного матеріалу студенти привчає студентів до визначення основи для морального зростання. Таким чином, за допомогою осмислення сутності інформаційних потоків, спрямованості їхнього вектора на таку категорію, як "добро", студенти привчаються утверджувати основні моральні цінності, самостійно мислять та доводять значущість тих або інших моральних вчинків.

Використання ІКТ у виховному процесі має сенс, якщо це дозволяє створити єдину базу ресурсів нематеріальної спадщини, а це, у свою чергу, означає доступ до значного обсягу інформації; наочну форму подання стимульних матеріалів, підтримку методів активного виховного впливу. Засобом досягнення цілей у моральному зростанні, а також засобом розв'язання проблем формування моральних цінностей є системна інтеграція ІКТ як для вчителів фізико-математичного, так і гуманітарного профілю навчання.

Перспективами подальшого дослідження є розробка авторських методик для виховної роботи із студентською молоддю.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 2: Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади / І. Д. Бех. – К.: Вид-во "Либідь", 2003. – 344 с.

2. Жалдак М. Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання математики, фізики, інформатики: навч.-метод. посіб. / М.Жалдак, В.Лапінський, М.Шут // Інформатика. – 2006. – №3–4. – К. : Шкільний світ. – 96 с.

3. Москальова Л.Ю. Традиційні та інноваційні методи у вихованні морально-етичної культури майбутніх учителів / Л.Ю. Москальова // Постметодика. – 2008. – № 7 (84). – С.346-352.

4. Освітнє середовище для підготовки майбутніх педагогів засобами ІКТ: [монографія] / Р.С. Гуревич, Г.Б. Гордійчук, Л.Л. Коношевський, О.Л. Коношевський, О.В. Шестопад; за ред. проф. Р.С. Гуревича. – Вінниця : ФОП Рогальська І.О., 2011. – 348 с.

5. Гуревич Р.С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія, М.М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р.С., – 2012. – 506 с.

6. Муковіз О.П. Формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних ВНЗ засобами інформаційних технологій: монографія / О.П. Муковіз. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2010. – 180 с.

В статье раскрывается специфика формирования нравственных ценностей студенческой молодежи средствами информационно-коммуникационных технологий в воспитательном процессе, который должен быть построен с учетом нескольких методологических подходов - аксиологического, андрагогического и системного. Автор анализирует основные составляющие определенного процесса.

Ключевые слова: моральные ценности, воспитательный процесс, студенческая молодежь, информационно-коммуникационные технологии.

The article reveals the specificity of students' moral values formation by means of information and communication technologies in the educational process, which should be based on several methodological approaches - axiological, andragogical and system. The author analyzes the main components of the process.

Key words: moral values, educational process, students, youth, information and communication technology.

Постильна О. О. – аспірант Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (м. Мелітополь, України)

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор завідувач кафедри соціальної педагогіки та дошкільної освіти МДПУ ім. Б. Хмельницького Л. Ю. Москальова